

Uzaq yaşıl ada

Minlərlə müxtəlif növ ağac və gül kolunun əkildiyi, ərazisində qazon örtüyünün salındığı bir məkan haqqında eşitsək, yəqin ki, bunun hansısa şəhərimizdə, yaxud qəsəbəmizdə olduğunu düşünərik. Lakin göz, könül oxşayan bu yaşillıq dənizin ortasındadır. Hər yandan Xəzərin suları ilə əhatə olunmuş qumsal bir torpaq parçasındadır. Bura Çilov adasıdır...

Əvvəla xatırladaq ki, Çilov Xəzər dənizində Azərbaycana məxsus adadır, ərazisi 11,5 kvadratkilometr (uzunluğu 4,5, eni 3,3 kilometr) təşkil edir. Ada Abşeron yarımadasından 25 kilometr, Bakıdan isə 100 kilometr şərqdə yerləşir. Pıralahı və Çilov adaları arasında 60-70 kilometrlik dəniz yolu (boğaz) var. Çilovun şimal-qərbində Urunos yarımadası, cənub-qərbində Cənub dili burnu yerləşir.

Bu adada insanların məskunlaşması təxminən XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlinə təsadüf edir. 1949-cu ildə isə ona şəhər tipli qəsəbə statusu verilib. Hazırda Çilov Bakı şəhərinin Pıralahı rayonunun tərkibinə daxildir. Bu ilin oktyabr ayına olan məlumata görə, adada 750 sakin yaşayır. Müxtəlif vaxtlarda, əsasən neft hasilatının yüksək olduğu zaman burada əhalinin sayı 2400 nəfər təşkil edib. Yeri gəlmişkən: Çilovdakı karbohidrogen mənbələri 28 May Neft və Qazçıxarma İdarəsi tərəfindən istismar olunur.

Çilova içməli su həmişə gəmilərlə sahildən gətirilib.

Lakin bu qeyri-adi məkanda yaşayan insanların, belə demək mümkünsə, özlərinin əllərinin altında su mənbəyinin olması vacib məsələ idi. Bu problemin də uğurlu həlli tapıldı. Çilovda ƏKS-OSMOS sistemi həyata keçirildi. Ada sakinlərinin qısa şəkildə su qurğusu, yaxud OSMOS adlandırdığı bu sistem ayrıca bir binada yerləşdirilib. İlk baxışdan adı istehsalat sexinə bənzəyir.

Məhsuldarlığı sutkada 300 kubmetrlik birinci ƏKS-OSMOS 2010-cu ildə istifadəyə verilib. 2011-ci ildə istifadəyə verilən ikinci qurğunun məhsuldarlığı sutkada 500 kubmetr təşkil edir. Dəniz suyu nasoslar vasitəsilə anbara vurulur, burada müəyyən proseslərdən keçərək təmizlənir və keyfiyyəti vaxtaşırı yoxlanılaraq nəzərdə saxlanılır.

İndi adada torpaq da, ağaclar da, ev heyvanları və quşları da sudan doyur. Məişət obyektlərinə gen-bol su verilir. Suyun artması isə həyatın daha da canlanması deməkdir. Sakinlər bunu əyani görürlər.

Çilovlular ağac əkməklə kifayətlənməyib həm də onlara lazımı qaydada qulluq edirlər. Bu yerlərin təbiətinə yaxından bələd olan yaşlı sakinlər, eləcə də mütəxəssislər deyirlər ki, adada ağac yetişdirmək o qədər də asan məsələ deyil. Çünki torpaq qumsaldır, hər addımda balıq qulaqcıqlarına rast gəlinir. Bura bir növ yarımşəhra zonasıdır. Ona görə də, əsasən, 14 il əvvəl - "Ekologiya ili" olan 2010-cu ildə başlanan ağacəkmə kam-

paniyası hələ də aktuallığını itirməyib. "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili"ndə, ölkəmizin COP29-a evsahibliyi etməyə hazırlaşdığı vaxtda yaşillığı artırmaq daha böyük əhəmiyyət kəsb edib.

Onu da qeyd edək ki, hər il Çilov adasından yığılan zeytun Zirə Zeytun Zavoduna təhvil verilir. Əvvəllər meyvə ağacları çilovluların yalnız həyətinə, adətən, sahəsi çox geniş olmayan bağ-bağçasında bitirdi. Lakin ada sakinlərinin yo-

lu Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinə düşdükcə oradan şitil götürüb ərik, gilə, heyva, nar ağacları yetişdirərək bağlarını da zənginləşdirdilər.

Əvvəllər yol kənarları, çöllər bomboz idi. İndi isə buralar Xəzərin qoynunda çiçək açmış bir çəmənə xatırladı. Burada zeytun, iydə, akasiya, əncir, gilənar, tut ağacları boy atıb. Meynələr bar verir, qızılgüllər ötir saçır.

*Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"*